

Kitap İncelemesi

ALDOUS HUXLEY (BRAVE NEW WORLD) CESUR YENİ DÜNYA

Çeviren: Ümit TOSUN, İstanbul: İthaki Yayınları, 266 sayfa, (32. Basım), 2019 (132). **Aldous Huxley Hakkında**

Çalışmanın amacı, çıktığı 1932 yılından bugüne halen tartışılan anti-ütopya olan Cesur Yeni Dünya Kitabını incelemek ve tanıtmaktır.

1984 yılında İngiltere’de doğan Huxley, yirmili yaşlarının başında şiir ve öykü yazmaya başlamış ve bununla birlikte edebiyat dünyasıyla da ilgilenmiştir. Huxley, birçok ünlü bilim adamı ve sanatçı yetiştirmiş olan Huxley ailesinden geliyordu. Darwin’in ateşli savunucularından ünlü biyolog Thomas Henry Huxley’in torunu, yine ünlü biyolog Sir Julian Huxley’in kardeşiydi. Annesi şair ve denemeci Matthew Arnold’ın yeğeniydi. Babası Leonard Huxley ise Cornhill dergisinin sahibi ve yöneticisiydi. Bilim ve edebiyatı birleştiren bu entelektüel miras Huxley’in dünyaya bakışının temelini oluşturdu.

1908-1914 yılları arasında yaşadığı üç sarsıcı olay; annesinin ölümüyle ailesinin dağılması, kardeşinin intiharı ve Eton College’de öğrenimi sırasında geçirdiği bir rahatsızlık sonucu kör olması, Huxley’in iç dünyasını keşfetmesine olanak verdi. Bu olaylar Huxley’in tüm gençliğini etkiledi ve hayatında silinmez izler bıraktı. Yazar yaşamının sonuna kadar göz hastalığı ile savaşmak zorunda kaldı.

Huxley'in kısa öyküler yazarak oluşturduğu "Limbodan"dan (1920) sonra kendisini üne kavuşturan "Crome Yellow/Krom Sarısı" (1921) adlı ilk romanı yayımlandı. 1925'te yayımlanan "Those Barren Leaves/ Şu Kısır Yapraklar" isimli romanını, W.B Yeats İngiliz romanına felsefenin dönüşü olarak değerlendirdi. Huxley'in ilk "fikir romanı" sayılan "Point Counter Point / Ses Sese Karşı" (1928) romanı ününü daha da pekişirdi. Ama asıl ününü "Brave New World/ Cesur Yeni Dünya" (1932) adlı gelecekçi yerli romanı sağladı. Yazarın birçok romanında, İkinci Dünya Savaşı öncesinde tehlikeli bir şekilde kontrolden çıkmakta olduğunu hissettiği toplumun karmaşasına gösterdiği düşünsel tepkiler kolaylıkla hissedilmektedir. Yazar 1963 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) ölmüştür.

Kitabın Yazıldığı Dönem

Cesur Yeni Dünya kitabının yazıldığı dönem hakkında bilgi sahibi olmak kitabı daha iyi anlamamıza yardımcı olacaktır. Huxley'in kitabının yazıldığı dönem pek de aydınlık bir dönem değildi ve bu karanlık dönem onu bu kitabı yazmaya itmiştir. Huxley, romanını yazarken kafasında kurduğu kâbus gibi bir gelecekte başka şeyler de düşünmekteydi. Huxley'e göre I. Dünya Savaşı'nın en kötü sonuçlarından biri ABD'nin dünya egemenliğinin kaçınılmaz bir şekilde hızlanışydı. Huxley, 'ABD'nin geleceği dünyanın geleceğidir' yollu mahzun kehanetini 1920'lerde birkaç yerde daha dile getirmişti ve kocaman gökdelenleri, dolar ekonomisi, gençlik kültürü, duyuşal filmleri, seks hormonlu sakızları, her yerde hazır ve nazır fermuarları ve feryat eden seksofonlarıyla Dünya Devleti'nin ilk önce Amerikan yaşama biçiminin küresel yayılışına bir yergi olarak düşünöldüğü açıktı.

Huxley'in Cesur Yeni Dünya'yı yazmadaki asıl amacının Tanrılara Benzeyen İnsanlar'ı ve California dünyasını yermek olduğunu söyleyebiliriz. Yazmaya başlar başlamaz, Huxley'in kurmaca bir geleceğin parodisini yapma isteğı, şimdinin kurmaca olmayan acil sorunlarına korkulu ilgisiyle karışmıştır.

Ekim 1929'da Wall Street'in çöküşü, Britanya'nın sadece temel ürün endüstrilerine dayanan alanları için sert yan etkileri olan bir küresel sarsıntıya neden oldu. Sonraki iki yıl boyunca bu bölgelerde işsizlik hızla artmış ve

1931'in ilk aylarından itibaren, ülkenin ekonomik problemlerinin her gün biraz daha vahim bir hal alması ve Parlamento'nun etkisiz bir seyirci olduğunun gitgide açığa çıkmasıyla, Britanya kaosu eşliğinde görünüyordu. Uygarlığın kendisi yok oluşa mahkumdu. Huxley, Durham kömür madenlerini ziyaret etmiş ve kitle işsizliğinin sefaletine tanık olmuştu. Ekonomik ve politik durum üzerine kilit bir Avamlar Kamarası tartışmasında da hazır bulunmuş ve gözlemediği tutumlardan, işittiklerinden hiç etkilenmemişti. 1931'in yazında kriz derinleştikçe, Huxley'nin karamsarlığı da derinleşmişti. Ağustos ayındaki sterline hücum, Britanya'nın acil durumla uğraşacak ilk hükümetin kurulması, iki savaş arasındaki İngiliz tarihinin dönüm noktasını belirleyerek Eylül'de altın standartının bırakılması gibi gelişmeler Huxley'in hayata bakışındaki karamsarlığı daha da derinleştirmişti.

Kısa bir süre sonra geleneksel politikaya ilişkin ümitsizliğinin en derin noktasına ulaşmış ve çoğu çağdaşı gibi parlamenter demokrasiden vazgeçmiştir. Huxley rasyonel bir öngörünün gereklerini yapmaya ve bizi bu doğrultuda yönetecek kişilerin olmasının gerekliliğini savunmuştur. Propagandayı da devlet kontrolünün meşru bir aracı olarak görmüştür.

Cesur Yeni Dünya'yı yazdığı sıralarda, tıpkı kitabın ana karakterlerinden biri olan Mustafa Mond gibi, eğer uygarlık mevcut krizden sağ çıkacaksa, ilk ve en son kertede ihtiyaç duyulan şeyin istikrar olduğunu ileri sürmüştür. Mond'un adı Sir Alfred Mond'dan esinlenerek konulmuştur. Huxley onun Middlesborough yakınlarında olan Billingham'daki devasa fabrikasını Cesur Yeni Dünya'yı yazmaya başlamadan hemen önce gezmiştir. Huxley, Billingham'ı planlama ilkelerinin 'muzaffer bir tecessümü' olarak' kocaman bir plansız tutarsızlık dünyasının ortasındaki düzenli bir evren' olarak görmüştür. Öyle görünüyor ki, Vahşi'ye buyurgan tahakkümü içinde Mustafa Mond, Huxley'nin Haziran 1931'de Britanya'ya akıl, düzen ve istikrar getirmesi için çağrıda bulunduğu 'güçlü ve akıllı merkezi otorite'yi kişileştirmektedir.

Cesur Yeni Dünya'nın arka planını tam olarak bilmek romanın kara ütopyacı dayanaklarını hiçbir şekilde geçersiz kılmaz. Roman, şirket-devletin

doğasındaki totaliter tehlikelerin bir geleceğe yansıtımı olarak okunacağı gibi, Amerikan öncüsüne dair bir hiciv olarak da anlaşılabilir.

Brave New World (Cesur Yeni Dünya)

Aldous Huxley tarafından yazılan Cesur Yeni Dünya ilk defa 1932’de basılmıştır. George Orwell’ın 1984 adlı eseri ile birlikte, anti-ütopya edebiyatında akla gelen ilk romanlardan biridir. Londra’da geçen eserde yazar, sisteme alternatif sunmak yerine mevcut sisteme eleştirel yaklaşmıştır.

2019 yılında İthaki Yayınlarından 32. Baskısı çıkan kitap on sekiz bölümden oluşmaktadır. Kitabın orijinal adı Brave New World’dür. Kitabın sunuşunu Margaret Atwood, kitabın sonsözünü de David Bradshaw yazmıştır.

Kitapta geçen karakterler şunlardır: Bernard Marks, Helmholtz Watson, Lenina, Kuluçkalama ve Şartlandırma Müdürü, Linda, John (Vahşi), Mustafa Mond.

Cesur Yeni Dünya ‘F.S. 632’de istikrar yılında’ geçmektedir. Burada miladın Ford olarak alınmasının nedeni romandaki dünyanın temelini oluşturan üretim bandının yaratıcısının Henry Ford olmasıdır. Eserde, ‘Fordumuz’, ‘Ford aşkına’ sözlerinin kullanılmasından Ford’un tanrılaştırıldığını söylemek mümkündür. Çünkü İngilizcedeki ‘Our Lord’a gönderme niteliğindedir bu da tanrısallığı pekiştirmektedir. Kitapta daha çok Henry Ford tarafından 600 yıl önce yaratılan toplum, tek bir devletin varlığı ve iki temel karakter üzerinden bireylerin çatışmaları anlatılmaktadır. Bu nedenle bu yeni dünyanın özelliklerine değinirsek, Dokuz Yıl Savaşları’ndan sonraki büyük ekonomik sıkıntıdan sonra kurulan Cesur Yeni Dünya’nın sloganı Cemaat, Özdeşlik, İstikrardır.

Yönetenler bu üç ilkenin sürekliliğini sağlamak için bilimsel yöntemlerle devrimi yürütmektedirler. Bununla birlikte geleceğin en önemli projesi olan mutluluk sorununu (insanlara köleliklerini sevdirmeye sorununu) da çözmektedirler.

Kitapta anlatılan devletin adı Dünya Devleti'dir ve bu devlet, standartlaştırılmış iki milyar nüfuslu, yurttaşların sadece on bin soyadını taşıdığı, hiçbir kaynağın sınırlı olmadığı ve herkesin mutlu olduğu bir yerdir.

Dünya Devleti'nden ayrıntılı olarak bahsederek; Londra'da kurulan Kuluçka ve Şartlandırma Merkezi'nde insanlar toplumdaki rolleri kabul ettirilmiş olarak doğarlar. Genetik ve sosyal olarak hiçbir özellik şansa bırakılmamaktadır. Herkes ait olduğu kastın genetik özelliklerini taşımakla kalmaz, o kastın toplumsal normlarının ve görevlerini de severek ve isteyerek doğar, büyür ve ölür. Burada insan yumurtaları bilim adamları tarafından işlemde geçirilir. Yumurtalardan doğanların zeki, ahmak ya da normal olmaları sağlanır. Uzun ya da kısa boylu olmaları burada kararlaştırılır. Sonra yumurtadan çıkarılan çocuklar talimden geçirilip eğitilirler. Kendileri için tahsis edilmiş özgün sosyal sınıf ve gruplara uyum sağlayabilmeleri için, onlara eğitim ve öğretim verilir. Onların ne tür bir insan olabileceğine dünya devleti karar vermektedir. Bunun adı Şartlandırma'dır. Onlar sadece devlete hizmet etmek için yaşamaktadırlar.

Dünya devletindeki herkes özel bir işle meşguldür herkesin şartlandığı doğrultuda bir özgün fikri vardır. Kuluçka makineleri ise, yumurtalara hayat veren cam tüplerdir. Sıcak sıvıdan oluşan buradaki karışım, erkek tohumlarına ve kadın yumurtalarına ortam oluşturur. Çocuklar bu ortamda gelişmektedir. Bu çocukların babaları, anneleri ya da evleri yoktur, çünkü onlar Dünya Devleti'nin çocuk odalarında yetiştirilmektedir.

Kadın ve erkek yumurta ve tohumları merkeze bağışlanmaktaydı. Bay ve bayanlar bunu sosyal sistem için yapıyorlardı ve bu davranışlardan dolayı ödüllendiriliyorlardı. Döllenen yumurtalar gelişmiş mikroskoplar altında gerekli incelemeden geçirildikten sonra 5 gruba ayrılmışlardı bunlar; "Alfalar", "Betalar", "Gamalar", "Deltalar" ve "Epsilonlar" dır.

Düşük kalitede kabul edilen yumurtalar, dünya devletinin az eğitilen ve hizmet işlerini gören bireylerin yetiştirilmesi için embriyonik gelişime tabi tutulmaktadır. Bu çocuklar büyüdüklerinde fabrikalarda makinelere bakmakla yükümlü olmakta ve başka gerekli hizmetleri de yapmaktaydı. Bunlar bu işleri yaparken fazla bir zekâya ihtiyaç duymuyorlardı. Dünya Devleti'ndeki bütün insan yaşamı planlanmakta ve insanların gelecekteki görevleri belirlenmekteydi. Yumurtadan çıkan çocuklar "Sosyal Belirleme Merkezi"ne gönderiliyor ve orada eğitimden geçiriliyordu. Şartlandırma, "Hipnopedya" yöntemi yani uykuda öğretim yöntemi kullanılıyordu. Çocukların yastıklarının altındaki ses cihazlarıyla gece defalarca tekrarlanan cümlelerle şartlandırma gerçekleştiriliyordu.

Şartlandırma sayesinde özgün sosyal sınıf ve gruplara daha kolay uyum sağlanabilmektedir. Sadece devlet için çalışan bu gruplardan, Alfa ve Betalar, Dünya Devletinde verilecek görevleri yapmak, geleceğin müdürleri ve idarecileri olmak üzere eğitilirlerdi ve sayıları diğerlerinden azdı. Kaç tane Alfa, Beta, Gama, Delta ve Epsilon'a ihtiyaç olduğunu devlet belirliyordu ve ona göre üretim yapılmaktaydı.

Epsilonların insan zekâsına pek ihtiyaçları yoktur. Fakat yapacakları işleri mümkün olduğu kadar çabuk yapmaları gerekmektedir. Örneğin gelecekte sıcak iklime sahip ülkelerde çalışacak işçiler, ısıdan hoşlanacak şekilde eğitiliyorlardı. Geleceğin uzay mühendislerine de topuklarının üzerinde yürümekten zevk almaları öğretiliyordu. Yani şartlandırma süresince insan yumurtaları gelecekteki görevlerine uygun bir biçimde hazırlanıyordu. Şartlandırma aynı zamanda bireylerin mutlu ve itaatkâr olmasını sağlıyordu.

Şartlanma yoluyla çocuklar kitap ve çiçeklerden nefret eder hale getiriliyordu. Çünkü okuma, şartlandırılarak eğitilen bu kişilerin eğitimlerini alt-üst edecekti. Daha önceki gruba doğa ve çiçek sevgisi aşılınmış ve bu şartlanma kişilerin sürekli doğayı görme ve orada olma isteklerinden dolayı fabrikaların çalışamaz duruma gelmesine neden olduğu için yasaklanmıştı. Uyku öğretimi içinde eğitim veriliyordu. Bilinç sınıfı eğitimi verilmesindeki amaç buldukları gruptan hoşlanmalarını sağlamak ve aidiyet duygusunu geliştirmektir.

İnsanlara sistemin istikrarı için tarih öğretilmiyor ve tarihin boş bir şey olduğu öğretiliyordu. Dini kitaplar, edebiyat ve felsefe kitapları da yasaklanmıştı. Bu nedenle 150 yıl önce yayımlanan bütün kitaplar yok edilmişti.

Haç işaretinin üstü kesilerek 'T' harfine dönüştürüldü. Dini bayramlar ve ayinlerin yerini, Dünya Devleti'nde 'Ford Günü Bayramları', 'Cemaat İlahileri' ve 'Dayanışma Ayinler' almıştı. Ayinlerde de normal zamanlarda olduğu gibi 'SOMA' adında bir ilaç veriliyordu ve bu ilaç insanların kendilerini kötü hissettiklerinde aldıkları ve onları rahatlatan, mutlu olmalarını sağlayan bir ilaçtı. Soma içerek insanlar hayal dünyalarında istedikleri yere tatile gidebiliyordu. Fakat somayı her zaman kullanmaları sistemin aksamasına neden olacağı için fabrika çıkışlarında devlet tarafından veriliyordu. Dünya Devleti insanları şartlandırıp kontrol altına alarak istikrarı sağlamış ve Soma vererek insanların mutluluklarına da çare olmuştu. Bunlardan sonra geriye tek bir sorun kalmıştı; o da yaşlılığa çare bulmaktı. Ona da çare bulundu; eşeylik hormonları, genç kan nakli, magnezyum tuzları sayesinde yaşlılığın tüm fizyolojik izlerini silmiş oluyorlardı. Bununla birlikte yaşlılara özgü zihinsel tutsaklıklar da halledilmiş oluyordu. Bu sayede insanlar hiç hastalanmıyorlar, yaşları ilerlese de hep genç kalıyorlardı. Dünya Devleti'nin sloganlarından olan Cemaat kavramı da 'Herkes Herkes İçindir' mantığını barındırıyordu. Kimse kimseye sahip olamaz herkes birbiriyle beraber olabilir. Aşk, nefret gibi duygulara da sahip olmayan insanlar bu nedenle duygusal hiçbir şey hissedemiyorlar, kendilerine şartlandırılanın dışında bir şey düşünemiyorlardı. 'Anne' ve 'Baba' gibi kavramlar kullanılmıyor, çok kötü bir şeymiş gibi gösteriliyordu. Aile kavramı yoktu. Topluluk vardı bu dünyada, bireysellik yoktu.

Ölüm için de şartlandırılma yapılıyor, çocuklar daha 18 aylıkken ölümler ve hastaların yanına götürülüyor orada eğitim veriliyor ve oyun oynayarak zaman geçiriyorlardı. Ölüm iyi bir şey olarak şartlandırılıyor ve ölen insanların ölümlerini yakıp, onları fosfora çevirip enerji olarak kullanıyorlardı.

Dünya Devleti böyle bir düzen üzerine kurulurken bu düzeni kabul etmeyen eski hayatlarını devam ettiren modern dünyanın dışında yaşayan bir toplum daha vardı ve bu toplumun yaşadığı yere “Vahşi Bölge” deniyordu. Vahşi Bölge, Dünya Devleti’nden elektrikli tellerle ayrılmış bir bölgedeydi. Buradaki insanlar Hıristiyanlık dinine inanıyorlardı. Vahşi Bölge’de aile kavramı vardı, insanlar birbirlerini severek evleniyorlar ve normal yollarla çocuk sahibi oluyorlardı. Yaklaşık olarak 60 bin kişi bu bölgede yaşıyordu.

Daha güzel ve güvenilir bir dünya için kurulan Dünya Devleti dışında yer alan Vahşi Bölge kitabın yazıldığı dönemin yaşam biçimini anlatmaktadır. Yeni kurulan sisteme uyum sağlayamayan kişilerin hayatlarını sürdürdükleri bölgedir.

Genel Değerlendirme

Huxley’in 1932 yılında yazdığı *Cesur Yeni Dünya* bugün halen daha çok konuşulan ve tartışılan anti-ütopya olma özelliğini korumaktadır.

Huxley’in *Cesur Yeni Dünya*’sındaki yaşam, kitabın yazıldığı o dönemdeki yaşamın sunduğu şartlardan ve imkanlardan oluşan dünyadan oldukça farklıdır. *Cesur Yeni Dünya*’da refahın olduğu ve bu refahın mühendislikle sağlandığı, bebeklerin normal yollarla dünyaya gelmediği şişelerde büyüdüğü, insanların hipnoz yoluyla ikna edildiği, sınırsız tüketimin olduğu, yönetimde bulunan kişiler tarafından dayatılan bir yaşamın olduğu, cinsel birlikteliklerin rastgele olduğu, idari sınıfın oldukça zeki olduğu ve basit şekilde yapılacak işleri isyan etmeden hatta severek yapacak bir işçi sınıfının oluşturulduğu kast sistemine benzer bir sistemin varlık gösterdiği ve soma denilen mutluluk ilacıyla elde edilen totaliter bir hayat vardır.

Huxley, o günkü şartları ve o günden bugüne bakmaya çalışarak geleceği değerlendirdiği bu kitapta Dünya Devleti ile güvenli, sorunların olmadığı, herkesin mutlu olduğu ve görevlerinin daha doğmadan belli olduğu, dolayısıyla kariyer planı için mücadele vermenin gerek olmadığı bir dünyayı ele almıştır. Hastalığın, açlığın, savaşın olmadığı bir dünyanın var olduğunu düşünmek hayal gibi gelebilir ancak Huxley’in kitabını yazdığı 1930’lu yılların dünyasının durumunu gözlemleyerek böyle bir dünya tasarlaması

normaldi. Çünkü o yıllarda Amerika'dan etkilenen Huxley, Amerika'yı gelecek dünyanın modeli olarak görmüştür. Kitapta anlattığı dünya Amerika'nın gelecekteki durumudur ve neredeyse tüm dünyaya hakimiyet kuracağı düşüncesi ile ortaya çıkan bir dünya modelidir.

Cesur Yeni Dünya'da en çok önem verilen şey istikrardır. İstikrarın sağlanması için de insanların düşünmemesi, sanatla, edebiyatla, tarihle, müzikle ilgilenmemesi ve bu tür eserleri okumaması gerekir. İnsanlar okursa ve bilimle, sanatla, edebiyatla ilgilenirse yaratılan bu dünyaya uyum sağlayamaz ve isyan ederler. Böyle bir durumda istikrar, barış ve huzur ortamı sağlanamaz. Bunun için insanlar hipnoz yöntemiyle şartlandırılmakta, soma denilen ilaçla hayal ürünü olan mutlu dünyalara gönderilmektedir. Dolayısıyla herkes yaptığı işi severek yapmakta, yaşadığı hayatı sevmekte ve sorgulamamaktadır. Sonuç olarak da Cesur Yeni Dünya'da istikrar bu yolla sağlanmış olmaktadır. Bu dünyayı yöneten insanların amacının anarşi değil, toplumsal istikrarı sağlamak olduğunu söyleyebiliriz.

2019 yılında kitabın 32. baskısında Huxley, Cesur Yeni Dünya'yı eleştirerek, kitabın bir sanat eseri olarak epey kusurunun olduğunu ifade etmiştir. Ancak bunları düzeltmek için kitabı yeniden yazması gerektiğini de ekleyen Huxley söz konusu yeniden yazma sürecinde, daha yaşlı, farklı bir insan olarak, öyküdeki bazı kusurların yanı sıra üstün yanlarını da çıkarıp atmasının gerekeceğini belirtmiştir.

Hülya KÜÇÜK
Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler
Meslek Yüksekokulu,
Yerel Yönetimler Programı